

In memoriam

Коридор српске културе На годишњицу одласка Миодрага Матицког

Бошко Сувајџић

др Миодраг Матицки (1940–2020)
(фото В. Данилов)

У среду, 7. јула 2021. године, навршила се година дана од трагичног и изненадног одласка др Миодрага Матицког, књижевног историчара, председника Вукове задужбине, књижевника. И тек после годину дана видимо колико нам наш Матицки недостаје.

Импресивна је била друштвена, научна и књижевна ангажованост Миодрага Матицког, која је трајала до његових последњих дана. Као председник Скупштине Вукове задужбине Матицки је, после великог и ненадокнадивог Дејана Медаковића, што је још теже, представљао средишњу потпору ове драгоцене културне и националне институције српског народа, у временима која институцијама националне културе нису била превише склона. У великој мери заслугама Миодрага Матицког, година великих јубилеја – обележавања 150 година од смрти Вука Стефановића Караџића и 200 година од излажења његових првих књига, протекла је у знаку изузетне делатности Задужбине, која је публиковала низ значајних издања. Издавањем XIII књиге *Преписке* (1863–1864) и другог тома треће књиге Вукових списа

О језику и књижевности, после 50 година заокружен је рад на *Сабраним делима* Вука Караџића.

Миодраг Матицки је био покретач и главни и одговорни уредник годишњака *Даница* Вукове задужбине (1994–2020). И то је била и остала његова прва заслуга за српску просвету и културу. Као истински и прави вуковац, целога живота, Миодраг Матицки је увек делао с уверењем да је највећа Вукова задужбина Вуково дело. И том уверењу је несебично посветио свој живот.

Миодраг Матицки је последњих деценија био један од најзаслужнијих прегалаца у српској науци, књижевности и култури. Као вишегодишњи директор Института за књижевност и уметност у Београду, немерљиво је допринео развоју ове научне установе, испољивши у низу пројеката које је реализовао изузетне организационе и научне способности. Од 1996. до 2008. године Матицки је обављао функцију председника Управног одбора да би 2008. године био изабран за председника Скупштине Вукове задужбине. Нашавши се на челу једне од најдуговечнијих и најугледнијих културних институција у нас, Миодраг Матицки је потврдио углед истрајног, марљивог и способног културног прегаоца који више него успешно руководи многобројним активностима Вукове задужбине и подиже реноме српске културе, науке и књижевности у земљи и у свету. Поред низа значајних програма које Вукова задужбина реализује (*Дани ћирилице у Баваништу*), треба поменути изузетне енциклопедијске публикације, као што је *Банат кроз векове. Слојеви култура Баната* (2010), чији је уредник био Миодраг Матицки. На овом месту треба посебно истаћи обнављање Вукове *Данице* коју је Матицки покренуо и као главни уредник, с проф. др Надом Милошевић-Ђорђевић, 27 годишта уређивао, из броја у број подижући њен квалитет, тираж и значај. Српски народни илустровани календар *Даница* данас је један од наших најважнијих извозних културних „артикала“, читана и вољена српска књига, присутна међу нашим људима широм Европе и света. Матицки је био од 2003. године одговорни уредник *Књижевне историје*, једног од најбољих и најугледнијих часописа за науку у нас, који објављује Институт за књижевност и уметност.

Миодраг Матицки је био дугогодишњи члан Књижевног одељења и Управног одбора Матице српске, њен потпредседник у два мандата. У оквиру сарадње с Матицом српском покренуо је и уређивао две драгоцене научне едиције: „Историја српске књижевне периодике“ и „Библиотека усмене књижевности“.

„Библиотека усмене књижевности“ Матице српске и Института за књижевност и уметност драгоцен је и несвакидашњи издавачки подухват у српској култури. Реч је о едицији која обухвата грађу усмене

књижевности публиковану у часописима, листовима, годишњацима, алманасима, календарима, летописима, лирама, забавницима, али и очувану у рукописним песнарицама на српском културном простору у 18. и 19. веку. Међу двадесетак књига које су изашле у „Библиотеци усмене књижевности“ за непуне три деценије, што је само по себи својеврстан подвиг, уврштене су и књиге које је Миодраг Матицки приредио сам: *Епске народне песме у Летопису Матице српске* (1983); *Народне песме у Вили* (1985); или у сарадњи с Милорадом Радевићем: *Народне песме у српској периодици до 1864* (2007); *Народне песме у Српско-далматинском магазину (1836-1873)*, Матица српска, Институт за књижевност и уметност (2009).

Миодраг Матицки је имао изузетно плодну научну каријеру. Објавио је незаобилазне монографије из области проучавања народне књижевности и фолклора, као и значајне студије о делима ауторске књижевности: *Српскохрватска граничарска епика* (1974), *Епика устанка* (1982), *Поновнице. Типови односа усмене и писане књижевности* (1989), *Летопис српског народа. Три века алманаха и календара* (1997), *Историја као предање* (1999), *О српској прози* (2000), *Језик српског песништва* (2003), *Српска књижевна периодика (1766–1850). Историја српске књижевне периодике* (2016).

Својим свеукупним научним, књижевним, културним и организационим радом, који смо овом приликом могли само да наговестимо, Миодраг Матицки показао је особине које нам, нажалост, у култури често недостају: преданост и стрпљивост у научном раду, јасну стратегију остваривања постављених циљева, континуитет у научним активностима, драгоцену способност планирања на дуге стазе. И пре свега, визију онога што се у српској науци и културним институцијама хоће постићи. Миодраг Матицки је за пола века научног рада стекао висок углед пре свега у области проучавања усмене, народне књижевности. То је био разлог што је зборник радова посвећен Миодрагу Матицком у организацији Института за књижевност и уметност (*Фолклор. Поетика. Књижевна периодика*, уредио Станиша Тутњевић, Београд, 2010, 849 стр.) окупио најврсније znalце српског усменог стваралаштва из земље и иностранства.

Матицки је од 1964. године почео да објављује песме, приповетке и романе и у тој стваралачкој области оставио је приметан траг. Издвајају се књиге песама: *Кроз прстен јабуку* (Библиотека Угао, Вршац, 1964); *Кирвај* (КОВ, Вршац, 1979), романи *Трећи коњ* (КОВ, Вршац, 1979); *Глува лађа* (Дечје новине, Горњи Милановац, 1987; прештампан у будимпештанским *Народним новинама*, бр. 19–51, мај-децембар 1989; преведен на немачки – *Das stumme Schiff*, Edition Lowenzahn, Innsbruck, 1994); *Луди песак* (Српска књижевна задруга, Београд, 1992); *Иду Нем-*

ци (DBR International Publishing, Београд, 1994; Мали Немо, Панчево, 2003); *Предности гипса*, Филип Вишњић, 2008; *Цегер пун љубави* (Чигоја штампа, Београд, 2013); *Штеријина барока – приче и песме о Јовану Стерији Поповићу* (Угао, Вршац, 2014); *Перон самоће* (2018); књиге приповедака *Свакодневно хватање везерице* (Нолит, Београд, 1998); *Уз музику коју волите* (Мали Немо, Панчево, 2000); *Вучјак Аделе Аргени* (Стубови културе, Београд, 2004); *Десети за молитву* (Стубови културе, Београд, 2006); *Сеновите приче* (Српска књижевна задруга, 2008); *Цегер пун љубави* (2013). Песме, приче и романи за децу Миодрага Матицког: *Пљускофон (Роман за мали распуст)*, заједно с Милицом Матицки (Матица српска, Нови Сад, 1995; Bookland, Београд, 2008); *Немири меда Желимира* (Bookland, Београд, 2006); *Јеленак. Мали роман* (Мали Немо, Панчево, 2018) и други пуни су добротe и љубави. Такве су и песме из албума креативне азбуке намењене деци из удружења „Плава шкољка“, које вам топло препоручујем за читање.

У мом сећању, у дугогодишњем заједничком раду с Матицким у Вуковој задужбини, као његова најважнија књижевна заоставштина остају незаобилазне беседе и поруке, исказане различитим поводима, најчешће приликом посете огранцима Вукове задужбине, на округлим столовима Вуковог сабора у Тршићу, у уводном слову *Данице* и сл. Све оне обликују један особен коридор српске културе, којем је Матицки био посвећен целога живота стрпљиво и истрајно га градећи у свим аспектима свог професионалног рада. Подсетимо се неких од тих беседа.

Беч, Будим, Нови Сад, Вршац, Темишвар, Сегедин, били су у 19. веку средишта културне обнове српске државе. Данас се с правом запиткујемо шта чини простор српске културе у матици, заграничју и дијаспори у наше време и имамо ли снаге да га повежемо и тако на најлепши начин узвратимо Европи оно што смо од ње вековима баштинили? Шта данас може да повезује коридоре српске културе?

* * *

Вукова задужбина је од свог оснивања пре више од три деценије имала јасан програм да за културу и културне и уметничке вредности једног народа нема граница, да културном простору Срба припада и најмања оаза у далеком свету у којој има Срба, у којој се говори и српски језик и пише српским писмом. У *Даници* коју Вукова задужбина издаје више од 26 година, готово шест пута дуже но што је Вук Караџић издавао свој бечки истоимени забавник, националну читанку првога реда, која већ у имену *Даница* крије симбол звезде која се обнавља, у

последњем годишту за 2019. објавили смо репортажу о посети богослова из Призрена српским храмовима и светињама расу- тим по Америци. То је дирљива прича о десетинама и десетина- ма цркава и манастира, српских школа, на далеком америчком континенту. То је разлог што све време, преко својих огранака у матици и дијаспори, Вукова задужбина гради нераскидиве везе, сарадњу нашег народа на културном пољу. Пре неки дан били су нам у посети представници Организационог одбора за оснивање огранка Вукове задужбине у Есену да се договоримо о оснивању огранка за читаву област у Немачкој, да утврди- мо планове рада које можемо да остваримо: представљање *Споменара* Мине Караџић на немачком, који се управо штамп- па, окупљање најбоље српске деце из немачких школа у Вуко- вом Тршићу на Ђачком Вуковом сабору заједно са српском де- цом из расејања итд. Крајем прошле године основан је један од најмлађих огранака, онај у Вуковару, а сарадња на културном плану са њим већ је отпочела. Огранак Вукове задужбине има у Републици Српској (у Бања Луци, Градишкој), у Црној Гори. Ву- кова задужбина је блиско повезана са Србима у Темишвару, а све што у том смеру чинимо на оживљавању коридора српске кул- туре, чинимо у садејству са Матицом српском, са удружењима Матице српске. Програме рада, дакако, прилагођавамо култур- ном средишту у којем ће огранак деловати.

* * *

Радујем се овом сусрету, што су овде са нама и Срби из Културног удружења Крајине на челу са председником тог удружења господином Жељком Кукићем. Доносим вам поздра- ве из Вукове задужбине са жељом да ово буде и један од првих плодноносних сусрета за оснивање огранка Вукове задужбине у Будиму и Пешти, у једном од најзначајнијих средишта српске културе у 19. веку. Ту су штампане српске књиге, српски листо- ви, алманаси и календари, ту је био најснажнији и најјачи српски интелектуални круг који је могао да изнесе и Матицу српску, да покрене српско позориште, да припреми све оно што ће, касније, с поносом наставити да се развија у Новом Саду који ће израсти у Српску Атину. Прилика је и да вас позовем да истрајемо у раду са младима. То је Вукова задужбина истакла као водеће про- грамско начело пре више од две деценије, и успешно истрајава на часном послу окупљања и рада око нашега писма ћирилице као својеврсног огледала српске душе. Овоме циљу су посвећени и многи огранци Вукове задужбине, да поменем онај при Сомборској библиотеци „Карло Бјелицки“ и онај који се назива „Дани ћирилице“ у Баваништу, који је посвећен такмичењу

младих у стотинама школа матице и расејања. Од двадесетак годишњих зборника насталих од изабраних радова на *Данима ћирилице* прошле године приредили смо антологију најбољих састава младих, прича и песама о најсветијим речима и порукама српског језика под насловом *Млади говоре*, јединствен ћачки алманах у којем су сабрани најбољи прилози младих настајали током протекле две деценије.

* * *

У оквиру *Данице* коју Вукова задужбина објављује већ 26 година, посебан додатак био је посвећен младима под насловом *Даница за младе*. Од 2009. *Даница за младе* штампа се и као посебан алманах са најбољим саставима намењеним младима, у којем равноправно сарађују и млади аутори. У нашем времену ми на тај начин ширимо Змајево коло. Намерни смо да из свих ових *Даница за младе* издвојимо најбоље прилоге, свих жанрова који су заступљени у завидном шару, објавимо и понудимо школама као дар најбољој деци која суверено владају српском књижевношћу и српским писмом. Хоћу рећи да ћемо у пуној мери бити окренути младима, посебно младима из специјалних школа како би се што лакше укључили у снажну заједницу младих Србије. Ове године у Зајечару млади из Удружења „Облутак“ били су гости Вукове задужбине и Позоришта у Зајечару „Зоран Радмиловић“, у јулу, у Бањи Ковиљачи, а потом на Вуковом сабору, дружићемо се са члановима Удружења „Плава шкољка“, деца специјалних школа из Великог Поповца годинама активно учествују на саборима посвећеним ћирици. За њих смо срочили посебну књижицу – *Азбуку радости*, коју сам испевао као стимулативан приручник за ликовно изражавање прочитаних 30 песама о појединим словима, али и за споменарско њихово дописивање.

* * *

Повод за промишљање о коридору српске културе била је вишедневна свечаност у Владичанском двору у Вршцу. Са осам бираних беседа у пуном сјају обележена је крајем прошле године стогодишњица од присаједињења Војводства српског – Војводовине, како се тад говорило – матици Краљевини Србији 1918. године, а ових дана је свечано представљена објављена споменица. Централну улогу имала је Епархија банатска, подсетили смо се да у 19. веку, за средиште српске културе у Банату, није било важно да ли је седиште епархије у Темишвару или у Вршцу.

Бавећи се књижевним животом из прошлости нашег народа, схватио сам да поједини догађаји особито исијавају кроз време. После великих победа 1806. године у Првом српском устанку, у Панчеву где је била команда Војне границе, у прозорима који гледају на устаничку Србију, палила су се светла радости. И поред забране, милиција није успела да их тих дана погаси. Лампе су паљене и у Вршцу 1918. године, светлео је Владичански двор у Вршцу док је ишчекивао талас трупа ослободилаца из Србије, заталасан на Солунском фронту попут цунамија. И прилика је да се каже да је после Устанка, у годинама утврђивања Кнежевине Србије и после Буне средином 19. века из Војводства српског повећа ордија учитеља, штампара, словослагача, писаца, културних људи, великих песника, похрлила преко Саве и Дунава, да подучавају у школама које су почеле да се отварају, да покрећу штампарије српске, у Крагујевцу, те у Београду, да покрећу листове српске, алманахе и календаре, да се изборе са још одлучујућом турском влашћу, да се на првим страницама српских публикација нађу представници српске кнежевске династије и српских духовних власти. Тако се сабирало и разабирало српство када су књиге замениле сабље и џефердаре, када поједини градови у Војводини и матици израстају у културна средишта замењујући оно што је Бечом и Будимом, средиштима српске књиге, до тада Србима било прикраћено. Нови Сад постаје Српска Атина, добија позориште, Матица српска се сели из Будима у Нови Сад, Сремски Карловци и Фрушка Гора постају Српски Парнас, у њима је био центар Српске цркве. Тако се присаједињавало Војводство српско својој матици током 19. века. И потом, све до званичног присаједињења 1918. године.

* * *

Слична је прича, нешто другачија и са Његошем и Вуком, Симом Милутиновићем Сарајлијом, језикотворцем првога реда, са којим је Стерија сарађивао годинама на истом послу просвештенија. Вук набавља штампарска слова у Бечу и носи их Његошу у Црну Гору како би изнова покренуо рад гласовите штампарије Црнојевића, а Његош Вуку, потом, доноси из Москве неопходна штампарска ћирилска слова из Русије. Само та три велика књижевна имена, њихова повезаност у раду на обнови српске државе, посебно Вуково предводничко родољубиво старање на тој обнови до краја му живота, говори о значајној улози великана као стубова културног живота Срба у 19. веку. Да њих није било не би били проходни ни коридори српске културе, свели бисмо се на регионално трајање. Тим путем можемо наставити и данас. Наћи ће се прегоаци на

највећем и најважнијем српском послу и у наше време, спремни да пораде на обједињавању културних и умних сила како бисмо, најзад, искорачили као народ сигурним корацима унапредак, у будућност, које не треба да се прибојавамо.

Последњих година свога живота, Матицки се посебно бавио *Српским рјечником* (1818) и Вуковим *Српским народним приповијеткама* (1853). Био је посвећен Вуковим причама о речима и српском песничком језикотворству. Последњи, завештајни рад, штампан у *Даници* за 2021. годину, написао је о седмерцу као „пралиповом“ језику у поезији Васка Попе („Искушавање седмерца – трагање за пралиповим језиком Васка Попе“).

Велики мајстори српске поезије и прозе наслутили су колики се мајдан митских слојева, претакања легенди у мит, поетског сензибилитета, наративне фикције и сновиђења, ослобађања хумора владањем њима као средством ослобађања личности од свакодневља и невоља, крије у народним приповеткама, посебно оним кратким, пре свега у Вуковим причама о речима у *Српском рјечнику*. Вуковим приповеткама нису се без разлога окретали највећи српски писци друге половине 20. века, чак и припадници најмодернијих праваца у српској књижевности. Незаобилазни су прилози Иве Андрића о Вуку (девет студија, есеја, пригодних осврта и чланака), антологије усменог/народног стваралаштва Васка Попе (*Од злата јабука*, 1958); *Урнебесник*, 1960; *Поноћно сунце*, 1962), великог романсијера Бошка Петровића, аутора романа о Тешану Подруговићу – *Певач*, који је, са Стојаном Трећаковим, изабрао и приредио у издању Матице српске малу антологију Вукових „прича о речима“ (*Мале приче*, 1987; друго, допуњено издање – 2000). Када је реч о пословицама и изрекама као својеврсним причама о речима посебно је значајна књига Радомира Константиновића који је у издању Просвете 1964. године објавио књигу *Расковник. Проза из Рјечника*, пропраћајући свој избор веома значајном студијом. У дослуху са Васком Попом, Миодраг Поповић је 1983. године објавио књигу о *Српском рјечнику* Вука Стеф. Караџића – *Памтљивек*, јединствени портрет ове Вукове књиге која је коперникански преокренула тикове српске књижевности и српског књижевног језика. Већим делом он се дотиче кратких прозних форми којима је Вук тумачио у обичај узете речи, биле оне згуснуте у пословице, изреке, веровања у оно „што не може бити“, или усменог памћења о митским и историјским личностима које су обележиле историју српског народа. Миро Вуксановић, уредник едиције Матице српске „Десет векова српске књижевности“, као прозни писац

који је најлепше странице своје прозе посветио речима, приредно је 2012. године за ову едицију Вуков *Српски рјечник*.

Ко је био Миодраг Матицки? Можда ћемо то најбоље открити ако се подсетимо шта су о њему рекли књижевни савременици, пријатељи и дугогодишњи саборци на истом послу:

Књижевни историчар, романијер, приповедач, есејиста, дечји писац, песник, антологичар, културни прегалац, Миодраг Матицки (1940–2020), био је један од најактивнијих тумача наше књижевне прошлости, посебно народне књижевности, фолклора и књижевности 18. и 19. века, истрајан истраживач најважнијих облика периодичних књижевних публикација код нас – часописа, календара, алманаха. Паралелно са ауторским радом, био је пуних тридесет година, од 1977. до 2006, успешан директор Института за књижевност и уметност у Београду, покретач институтских библиотека, уредник великог броја научних зборника, дугогодишњи главни уредник часописа *Књижевна историја*, од 2003. до 2014, приређивач књига наших познатих писаца и књижевних остварења усмене традиције, посебно оне везане за Вука Караџића (последње у том низу су „све Вукове народне приче у једној књизи“ с насловом *Српске народне приповијетке*, 2017, и Вукове, заправо у Вуковој редакцији народне *Приче о речима* објављене прошле, 2019. године). Матицки је био и дугогодишњи члан Управног одбора Матице српске, њен потпредседник у два мандата, руководиоца њених пројеката и библиотека усмене књижевности и књижевне периоде, уредник серије тумачења српске шаливе периоде у осам књига *Час описа часописа* Жарка Рошуља и приређивач (заједно с Милорадом Радевићем) усмених облика у књижевној периодици, објављиваних, као и Рошуљеве књиге, у суиздаваштву са Институтом за књижевност и уметност. Изузетну активност остваривао је и као ревностан председник Вукове задужбине и њене Скупштине и обновитељ и уредник календара *Даница* од његовог обнављања 1994. све до ове године. (др Марко Неђић)

Неколико је аспеката, оријентационих тачака у укупном, богатом, разноврсном научном дјелу Миодрага Матицког, не улазећи у његов прозни опус, који је имао значајан одзив у савременој књижевној критици (Светозар Кољевић, Марко Неђић, Васа Павковић и др.). Војвођанска лирика и српскохрватска граничарска епика су били први велики изазови у научном раду младог Миодрага Матицког. Сусрео се са занемареним изворима епског пјевања (рукописне пјесмарице) и почео уносити „исправке“ у вуковски модел народне пјесме. Из његове

дисертације (*Српскохрватска граничарска епика*, 1974) потиче и низ научних тема које су га опсједале, нпр. повратни утицај литературе на народне пјеваче („књишки утицај“), а то ће имати одјека у каснијој подршци прикупљању и објављивању народних пјесама из листова и часописа 19. вијека (у пројектима издања Института за књижевност и Матице српске или у његовој збирци студија срећно насловљеној *Поновнице*).

Друга велика инспирација научних тема Миодрага Матицког је повезана с његовом *Библиографијом српских алманаха и календара*, 1, 1986). У прецизним описима (и пописима прилога), све до илустрација, гдје само регистар личних имена и географских назива има скоро 100 страница (од укупно 1144 странице), ова књига је остала једна од основних подлога (и полуга) његовог научног рада идућих деценија. Из тога рада су проистекла истраживања историје свих типова српских периодичних публикација (алманаси, часописи, годишњацаи, листови, новине), те књиге *Летопис српског народа: Три века алманаха и календара* (1997) и *Српска књижевна периодика 1766–1850* (2016). (проф. др Душан Иванић)

Улазећи у осамдесету годину живота у којој је остао високо и жустро подигнутог, као у филму заустављеног корака, за који ми се чини као да ће сваког тренутка да се „одмрзне“, спонтано спуту и поново одлучно крене у још многе, нове године радног и стваралачког ентузијазма, Миодраг Матицки је иза себе већ био оставио више од пола вијека активног дјеловања у српској науци, култури и књижевности. У том широком временском распону он је остварио тако обиман, разуђен и надасве разноврстан стваралачки опус какав ријетко срећемо у нашим приликама. Готово подједнак успјех постигао је у области науке о књижевности и у белетристици, а ништа мање обиман и значајан није ни онај широки спектар његових активности везан за редакторско-уредничке, руководне, организационе и друге послове у науци и култури. Примарно опредјељење, занимање и дужност Миодрага Матицког била је наука о књижевности; белетристика је, на другој страни, његова највећа љубав, а остале активности, којима уопште није приступао са мање ентузијазма, одговорности и страсти, плодотворно су попуњавале међупростор између те двије крајности. (др Станиша Тутњевић)

И једно посве лично сећање:

Матицки је био ретко занимљив саговорник. Пријатељевао је са Васком Попом, познавао Добрицу Ћосића, дружио се са

Дејаном Медаковићем. Пре неколико година, памтим то, били смо позвани, као представници Вукове задужбине, на Светосавску академију, која се традиционално одржавала у Народном позоришту у Београду. Према протоколу, на почетку академије интонирана је химна „Боже правде“. Недуго затим уследило је музичко извођење Доситејеве „Востани Србије“. Сви, па и највиши државни функционери, остали су лежерно да седе на својим местима. Да ли баш сви? Матицки је већ на прве тактове „Песме на инсурекцију Србијанов“, онако кошчат и висок, какав је био, стреловито сунуо увис и усправно стао поред мене. Као дух, сам, у пуној сали Народног позоришта. Оклевао сам неколико тренутака, а онда сам му се придружио. Угледне званице су нас испрва подозриво гледале, а онда су почели да устају: најпре они око нас, па суседни редови. Све до представника Владе и Министарства просвете на балкону. Цела сала Народног позоришта је, тако, стојећи отпевала „Востани Србије“. Седајући, Матицки ми је, уз поглед захвалности, кратко добацо: „Уз ову песму се умирало за востаније и јединство устаничке Србије. Уз ову песму се не седи. (Бошко Сувајџић)

Матицки је, буквално на неколико дана пред одлазак у болницу, предано радио на осмишљавању Округлог стола на 87. Вуковом сабору, у септембру 2020. године, под радним насловом *Вуково приповедачко језикотворство*. Нажалост, није успео да га доживи. Навешћемо, на крају, програм овог скупа као завештајни текст Миодрага Матицког, који ваља реализовати управо у том контексту, као његову стваралачку опоруку, у Тршићу 2021. године.

Настојећи да ближе одреди допринос Вука Караџића настајању новог правца у српској књижевности 19. века, Вукова задужбина је последњих година низом пројеката била окренута Вуковом делу као источнику *језикотворства*, пре свега када се сагледају „коперниканске“ промене које је, ослањањем на српски народни језик, донео његов *Српски рјечник* (1818). Вукова задужбина је са Институтом за књижевност и уметност објавила 2011. године зборник радова *Творци српског књижевног језика* (уредили: Весна Матовић и Миодраг Матицки). Поводом Вукове књиге *Српске народне приповијетке*, коју је Вукова задужбина објавила са Издавачком кућом Лагуна 2017. године (предговор и приређивање: Миодраг Матицки), у којој су сабрани сви записи Вукових народних приповедака, па и они претекли у заоставштини које је приредила Мина Караџић 1870. године, Вукова задужбина је са Центром за културу из Лознице „Вук Караџић“, на Вуковом сабору 2017. године, одржала округли сто

посвећен теми: *Вукове народне приповетке – источник аутентичне српске прозе са средине 19 века* (саопштења објављена у *Даници Вукове задужбине* за 2018. годину, стр. 83–234).

Вуково приповедачко умеће понајвише је исказано у његовим редакцијама записа *народних приповедака*, али и у причама о речима и о значењу појединих пословица. Ово благо којим се Вук потврђивао као врсни приповедач и језикотворац, сабрано из Вуковог *Српског рјечника* (1818; 1852) и из књиге *Народне српске пословице и друге различне као и оне у обичај узете ријечи* (1836), имајући у виду и приповедачко благо из осталих Вукових списа (о новијој историји и животу и обичајима српског народа, географическа описанија Србије...), објављено је код истог издавача Лагуне 2019. године под насловом *Приче о речима* (предговор и приређивање: Миодраг Матицки).

Мишљења смо да резултати истраживања у наведеним књигама и зборницима радова, посебно изложена грађа у њима, могу бити подстицајни за разговор на Округлом столу посвећеном Вуку у Тршићу, на Вуковом сабору 2020. године. Дакело да би саопштењима били обухваћени и „вуковци“ који су наставили Вуковим путем, допуњујући његов речник, бележећи речи из свога краја, а у периодици и књигама прилажући речнике недостатних и новостворених речи као предлоге за нов терминолошки речник пре свега апстрактних појмова, попут предлошка Ђорђа Костића: Грађа за речник књижевних назива у *Новинама српским (Књижевна историја, XVIII, бр. 69–70, 1985, 163–207; XVIII, бр. 71–72, 1986, 307–366)*. У причама Вукових следбеника о речима, посебно у записима народних приповедака, током 19. века, приповедни језик (савремене редакције усмених прозних творевина) бива у већој мери окренут или епохи просветитељства („басне на народну“ Вука Врчевића), или, као у записима Ђорђа Стефановића Којанова, усмено приповедање поприма предзнак „грађанске приче“ (пандан „песме на народну“ : народна лирска поезија) и постепено постаје отклон од утврђеног вуковског појма *приповијетке* на плану развијања и уметања мотива, грађења хумора, увођења драмског. Свакако би било обухваћено и прештампавање прозних народних умотворина, имајући пре свега у виду интервенције приликом прештампавања Вукових записа (Димитрије Поповић прештампава Вукове пословице и пропраћа их доситејевским наравоученијима, чак и паролама о значењу слободе личности у грађанском свету).

Предложена тема: *Вуково приповедачко језикотворство*.

Саопштења ће бити објављена у посебном истоименом зборнику Вукове задужбине и Центра за културу „Вук Караџић“ у Лозници као спомен на 87. Вуков сабор, као и у *Даници* Вукове задужбине за 2021. годину.

Надамо се да ћете прихватити позив да учествујете на овом округлом столу и својим саопштењем допринесете да и овом темом 87. Вуков сабор буде на најлепши начин у знаку дела Вука Караџића.

У Београду 1. марта 2020. године

др Миодраг Матицки
Председник Скупштине Вукове задужбине

проф. др Бошко Сувајџић
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Е-пошта: boskosuvajdzic65@gmail.com

Примљено: 15. 6. 2021.
Прихваћено: 23. 6. 2021.